

מלאכת משרטט

בשבת ובסת"ם ובחלות שבת

משנה שבת קג, א

הכותב שתי אותיות בין בימינו בין בשמאלו בין משם אחד בין משתי שמות בין משתי סמניות בכל לשון חייב. אמר רבי יוסי לא חייבו שתי אותיות אלא משום רושם, שכך כותבין על קרשי המשכן לידע איזו בן זוגו.

שוע"ר סי' לב

ח' התפילין אינן כמזוזה, שהיא צריכה שרטוט מהלכה למשה מסיני בכל שיטה ושיטה, אבל בתפילין אין צריך שרטוט כי אם בשיטה העליונה, מפני שאסור מדברי סופרים לכתוב לכתחלה ג' תיבות מפסוק מכתבי הקודש בלא שרטוט כמו שיתבאר ביו"ד סי' רפ"ד [סעיף ב], אבל שאר השיטות אין צריך שרטוט, כי השיטה העליונה נעשית כמו שרטוט למה שתחתיה כמו שיתבאר שם. ואין לו להחמיר ולשרטט בכל השיטות, מפני שכל הפטור מן הדבר ועושהו נקרא הדיוט. אבל אם אינו יודע לישר השיטה בלא שרטוט, טוב הוא שישרטט כל השורות כדי שיהיה הכתב מיושר ושוה משום זה אלי ואנוהו. ואפילו אם יודע לישר אף בלא שרטוט (עין ב"י) ומשרטט כדי לכתוב יותר נאה ויותר ישר אינו נקרא הדיוט, כיון שאינו עושה בדרך חומרא אלא כדי לכתוב יותר ביושר (שהוא הידור מצוה).

שוע"ר סי' קסז ס"ג

וטוב לחתוך מעט בסכין פרוסת הבציעה מן הלחם קודם שיתחיל לברך, כדי שלא יפסיק בשהיית החיתוך בין ברכה לאכילה ... בשבת ויום טוב אין לחתוך כלל בלחם עד לאחר הברכה ... בשבת צריך להיות לחם משנה שלם.

מ"א סי' עדר ס"ק א

המדקדקים נוהגים לרשום בסכין קודם ברכה.

שוע"ר סי' שיד

טז' המחית את העור ומקפיד לחתכו במדה הצריכה לו, כגון שמקצצו לרצועות וסנדלים, הרי זה אב מלאכה. שכן במשכן היו מחתכים עורות אילים ותחשים במדה לעשותן מכסה לאהל.

שוע"ר סי' שמ

ז' הקורע על העור כתבנית כתב חייב שהרי חקיקה היא בכלל כתיבה. אבל הרושם על העור כתבנית כתב פטור שאין זה דבר המתקיים אבל אסור מדברי סופרים גזרה משום דבר המתקיים.

אבל אם אינו תבנית, כתב ואינו רושם אלא לסימן בעלמא ולא כמין אותיות, מותר אפילו לכתחלה. ולכן מותר לרשום בצפורן על הספר כמו שרושמין לסימן במקום שיש טעות.

במה דברים אמורים בקלף שהוא קשה והרושם שבו אינו מתקיים, אבל בנייר אסור לרשום, מפני שהרושם שבו מתקיים זמן מרובה. ואע"פ שאינו תבנית כתב אסור מדברי סופרים, גזרה משום תבנית כתב שחייבים עליו כשהוא מתקיים.

ויש אוסרים אפילו בקלף לפי שסוברים שאפילו הרושם לסימן בעלמא ולא כתבנית כתב חייב אם הוא דבר המתקיים, שכן היו רושמין על קרשי המשכן לידע איזה בן זוגו, ולפיכך אם שרט שריטה אחת על גבי שני נסרים או ב' שריטות על נסר אחד לסימן כמו שעשו בקרשי המשכן חייב, ובשריטה אחת על נסר אחד פטור אבל אסור מן התורה, מפני שהוא דבר המתקיים, והרושם על הקלף שאינו מתקיים אסור מדברי סופרים גזרה משום המתקיים. וירא שמים יחמיר לעצמו כדבריהם.

יא' דרך הרצענים כשהוא בא לחתוך העור משרטטו תחלה כפי מה שהוא רוצה להאריך להרחיב ולקצר החיתוך, ואחר כך מעביר הסכין דרך השרטוט, וכן עשו בעורות המשכן כשחתכום, ולכן שרטוט זה הוא מאבות מלאכות. וכן המשרטט אפילו הקלף או הנייר כדי לכתוב ביושר חייב.

שו"ע יו"ד סי' רפד

ב' אסור לכתבו ג' תיבות מפסוק בלא שרטוט, אם הוא כתב אשורית. הג"ה, ואם שרטט שיטה העליונה, שוב לא צריך.

ס' המנהגים – חב"ד ע' 28

רושמין על הלחם קודם ברכת המוציא, אבל נוהגים שלא לחתוך.

קצות השלחן (סי' פב, בדי השלחן ס"ק ח)

בשו"ע אדמו"ר לא הזכיר כלל את הרשימה, משמע דסבירא ליה דאין צריך לדקדק בזה, ומכל מקום המנהג לרשום. ושמעתי מזקני הגה"ח ר' משה צבי ז"ל הרב מקאליסק, שאדמו"ר הצ"צ נ"ע דיבר פעם מענין דבר דקדוק אחד שאינו נצרך ... ואמר בדרך הלצה שהדבר דומה בעיניו כאותו המחפש את הרשימה בלחם, והבינו החסידים שאין צריך לחפש את הרשימה.